

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE A MOLDOVEI

Cu titlu de manuscris

C.Z.U: 336.71.078.3(043)(478)

BEJAN ANASTASIA

**PERFEȚIONAREA CADRULUI DE SUPRAVEGHERE ÎN
SCOPUL MENȚINERII STABILITĂȚII SISTEMULUI BANCAR
DIN REPUBLICA MOLDOVA**

SPECIALITATEA: 522.01 - FINANȚE

Rezumatul tezei de doctor în științe economice

CHIȘINĂU, 2021

Teza a fost elaborată în cadrul Departamentului „Finanțe și Asigurări”
al Academiei de Studii Economice a Moldovei

Conducător științific:

COBZARI Ludmila, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar

Referenți oficiali:

ULIAN Galina doctor habilitat în științe economice, profesor universitar,
Universitatea de Stat din Moldova

ROTARU Andrei doctor în științe economice, director al Departamentului
Cercetări Economice și Aplicate, Banca Națională a Moldovei

Componența Consiliului Științific Specializat:

SECRIERU Angela președinte, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar

BOTNARI Nadejda secretar științific, doctor în științe economice, profesor universitar

MOCANU Natalia doctor habilitat în științe economice, conferențiar universitar

FUIOR Elena doctor în științe economice, profesor universitar

TIMUȘ Angela doctor în științe economice, conferențiar universitar

TOACĂ Zinovia doctor în științe economice, conferențiar universitar

Susținerea tezei va avea loc la 18 ianuarie 2022, ora 11.00, în ședința Consiliului Științific
specializat D 522.01-21-19 din cadrul Academiei de Studii Economice a Moldovei, pe adresa:
MD-2005, or. Chișinău, str. Bănulescu Bodoni 59, bloc „B”, et. 1, biroul 104.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Științifică a Academiei de Studii
Economice a Moldovei și pe pagina web a ANACEC (www.cnaa.md).

Rezumatul a fost expedit la 17 decembrie 2021.

Secretar științific al

Consiliului științific specializat:

doctor în științe economice,
profesor universitar

 BOTNARI Nadejda

Conducător științific:

doctor habilitat în științe economice,
profesor universitar

 COBZARI Ludmila

Autor:

 BEJAN Anastasia

© BEJAN Anastasia, 2021

CUPRINS

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	9
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	25
BIBLIOGRAFIE.....	30
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI.....	31
ADNOTARE.....	33

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei de cercetare. Sistemul bancar ocupă un loc-cheie în economia oricărei țări, având rolul primordial în emisia și circulația de monedă, funcționarea sistemului de plăți și decontări, precum și în finanțarea activităților economice și a necesităților populației. Funcția de intermediere financiară pe care o îndeplinesc băncile atestă importanța și imposibilitatea substituirii lor, acestea având dreptul să atragă mijloacele bănești temporar disponibile de la persoane fizice și juridice și să le redirecționeze spre creditarea economiei, plasamente interbancare, investiții în valori mobiliare etc.

Activitatea bancară este supusă mai multor riscuri care pot provoca atât dezechilibre locale, la nivel de bancă, cât și globale, la nivelul sistemului bancar. Faptul că băncile operează, în cea mai mare parte, cu un volum considerabil de resurse atrase trebuie să responsabilizeze managementul acestora în vederea desfășurării activităților într-un mod cât mai prudent și asumării riscurilor în limita posibilităților de acoperire a acestora.

Premisa de bază a continuității în desfășurarea activității și a încrederii clienței în sistemul bancar este stabilitatea acestuia, care presupune depășirea riscurilor, îndeplinirea integrală și la timp a obligațiilor, realizarea intereselor tuturor participanților la relațiile financiare, dezvoltarea proprie în conformitate cu tendințele pieței. Menținerea stabilității sistemului bancar trebuie tratată nu doar ca o responsabilitate a conducerii băncilor, ci și ca o prioritate a autorității de supraveghere bancară, care dispune de diverse instrumente aferente supravegherii. Pentru a fi întotdeauna eficiente, instrumentele respective necesită periodic revizuire și adaptare la specificul situației existente în sistemul bancar și la riscurile cu care acesta se confruntă.

Astfel, actualitatea prezentei teme de cercetare derivă din importanța menținerii în Republica Moldova a unui sistem bancar stabil în scopul asigurării continuității în intermedierea financiară, protejării intereselor clienței și păstrării încrederii acesteia în instituțiile bancare. Totodată, este de menționat și necesitatea perfecționării continue a procesului de supraveghere bancară prudențială în vederea atingerii obiectivului de stabilitate a sistemului bancar.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare

Aspectele ce țin de stabilitatea sistemului bancar și rolul supravegherii bancare au prezentat în permanență un interes sporit pentru cercetători. Cu toate acestea, până la criza financiară internațională din anii 2007 – 2008, aspectele menționate erau examinate, în mare parte, separat, fără a ține cont de caracterul sistemic al stabilității sistemului bancar și fără o abordare macroprudențială a procesului de supraveghere bancară.

Ulterior, a fost conștientizată importanța cercetării relației cauzale dintre supravegherea bancară și stabilitatea sistemului bancar. În această ordine de idei, accentul a fost pus pe necesitatea supravegherii riscului sistemic ca sursă declanșatoare a crizelor financiare, precum și pe contribuția cadrului eficient de supraveghere bancară la asigurarea stabilității sistemului bancar. Menționăm că, pe parcursul ultimului deceniu, perioadă în care a avut loc și cea mai mare fraudă bancară din Republica Moldova, în sistemul bancar autohton au fost identificate mai multe riscuri asociate guvernantei corporative, activității de creditare, transparenței acționariatului, spălării banilor etc. Deși, începând cu anul 2015, întru evitarea riscurilor excesive în activitatea băncilor, Banca Națională a Moldovei (BNM) a depus eforturi considerabile orientate spre consolidarea cadrului național de supraveghere, specificul activității bancare conduce inevitabil la implicarea băncilor în activități purtătoare de riscuri. Vulnerabilitățile cu care se confruntă actualmente sistemul bancar autohton sunt legate și de incertitudinile aferente efectelor ulterioare ale crizei pandemice, de riscul de credit și riscul operațional. Astfel, având în vedere faptul că sistemul bancar este în continuă dezvoltare, iar riscurile care apar în funcționarea lui pot varia de la o perioadă la alta, în vederea menținerii stabilității sistemului bancar este necesară o abordare flexibilă în procesul de supraveghere pentru ca acesta să fie întotdeauna eficient, oportun și corelat cu riscurile pe care urmează să le diminueze.

Aspectele teoretice și aplicative ale supravegherii bancare și stabilității sistemului bancar au fost investigate în lucrările cercetătorilor de peste hotare: C. Borio, G. Schinasi, W. Allen, G. Wood, P. Monnin, T. Jokipii, O. Lebid, G. Tasky, C. Goodhart, M. Arnone, S. Darbar, S. Gambini, A. Crockett, M. Blejer, J. Chant, E. Davis, G. Galati, E. Baltensperger, C. Basno, N. Dardac, S. Cerna, V. Dedu, B. Chiriacescu, M. Isărescu, C. Kirișescu, N. Macarchin, I. Larionova, S. Saksonova, I. Solovjova, E. Krivolevici ș.a.

La fel de importante pentru domeniul de cercetare abordat în teză sunt și publicațiile cercetătorilor autohtoni: L. Cobzari, A. Secrieru, G. Ulian, R. Perciun, N. Botnari, N. Băncilă, A. Rotaru, E. Fuior, V. Cociug, A. Timuș, M. Gîrlea, A. Belobrov, S. Ciobu, O. Timofei, D. Clichici, M. Cucu, A. Mărgineanu, E. Mărgărint, E. Raietchi ș.a.

Apreciind înalt rezultatele investigațiilor realizate de către cercetătorii menționați, precum și eforturile BNM din ultimii ani, considerăm că corelația dintre calitatea cadrului de supraveghere bancară și stabilitatea sistemului bancar din Republica Moldova necesită o investigație suplimentară din punct de vedere teoretic, metodologic și aplicativ.

Diversitatea conținutului conceptelor de stabilitate și supraveghere bancară, lipsa unei abordări unanim acceptate a modului de evaluare a calității cadrului de supraveghere bancară

pentru asigurarea stabilității sistemului bancar, precum și necesitatea dezvoltării continue a instrumentelor de evaluare a stabilității sistemului bancar au determinat scopul și obiectivele cercetării.

Scopul cercetării constă în evaluarea calității cadrului actual de supraveghere bancară din Republica Moldova și identificarea direcțiilor de perfecționare a acestuia în vederea consolidării stabilității sistemului bancar autohton.

Întru realizarea scopului propus, au fost trasate următoarele **obiective**:

- investigarea fundamentelor teoretice ale sistemului bancar, stabilității sistemului bancar și ale metodelor de evaluare a acesteia;
- abordarea conceptuală a cadrului de supraveghere bancară și argumentarea rolului acestuia în asigurarea stabilității sistemului bancar;
- generalizarea reglementărilor naționale și internaționale în domeniul supravegherii bancare;
- identificarea particularităților cadrului actual de supraveghere bancară din Republica Moldova și evaluarea calității acestuia;
- determinarea constrângerilor și oportunităților în menținerea stabilității sistemului bancar autohton la etapa actuală;
- evaluarea stabilității sistemului bancar autohton și prognozarea evoluției acesteia;
- identificarea direcțiilor de dezvoltare a cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova în vederea asigurării stabilității sistemului bancar.

Obiectul de cercetare cuprinde sistemul bancar din Republica Moldova, inclusiv BNM, ca autoritate de supraveghere bancară, și băncile monitorizate de către aceasta.

Ipoteza de cercetare. Evaluarea calității cadrului de supraveghere bancară și implementarea recomandărilor în vederea perfecționării acestuia reduce riscurile excesive în sistemul bancar, contribuind la consolidarea stabilității băncilor și a sistemului bancar în ansamblu.

Metodologia cercetării științifice. Drept suport metodologic și teoretico-științific al tezei au fost utilizate rezultatele fundamentale ale cercetărilor realizate în țară și peste hotare cu privire la sistemul bancar, stabilitatea sistemului bancar și factorii de influență asupra acesteia, reglementarea și supravegherea activității bancare etc.

Atingerea obiectivelor propuse în cadrul cercetării a fost posibilă prin aplicarea metodelor generale de cercetare empirice, precum ar fi: metoda analitică, în baza căreia a fost identificată esența problemei cercetate; metoda analizei sistemice, prin intermediul căreia a fost cercetată situația financiară a sistemului bancar din Republica Moldova; metoda sintezei, utilizată pentru

stabilirea corelației dintre fenomenele cercetate; metoda analizei cantitative și calitative, aplicată la evaluarea și interpretarea indicatorilor financiari care reflectă stabilitatea sistemului bancar; metoda modelării, care a permis prognozarea stabilității financiare a sistemului bancar autohton.

Suportul informațional al cercetării îl constituie rapoartele și publicațiile instituțiilor financiare internaționale (Comitetul Basel pentru Supraveghere Bancară, Banca Reglementelor Internaționale, Autoritatea Bancară Europeană, Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional), actele legislative și normative autohtone, publicațiile și datele statistice disponibile pe paginile web oficiale ale BNM, Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova și ale băncilor din Republica Moldova, publicațiile la tema de cercetare ale băncilor centrale din țările europene etc.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul cercetat constă în fundamentarea din punct de vedere științific și metodologic a rolului supravegherii bancare în asigurarea stabilității sistemului bancar, fapt care a confirmat necesitatea elaborării metodologiei de evaluare a calității cadrului de supraveghere și a unui model dinamic destinat evaluării și prognozării stabilității băncilor și sistemului bancar, în vederea aplicării acestora pentru perfecționarea cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute constau în:

- sistematizarea abordărilor teoretice cu privire la stabilitatea sistemului bancar și dezvoltarea conceptului de stabilitate bancară sub aspect cantitativ și calitativ;
- dezvoltarea conceptuală a cadrului de supraveghere bancară prin ajustarea definiției acestuia;
- dezvoltarea relației cauzale dintre cadrul eficient de supraveghere bancară și stabilitatea sistemului bancar;
- elaborarea metodologiei de evaluare a calității cadrului de supraveghere bancară și aplicarea acesteia pentru aprecierea cadrului autohton de supraveghere;
- elaborarea și validarea modelului dinamic de evaluare și prognozare a stabilității financiare a băncilor și sistemului bancar în ansamblu;
- recomandarea măsurilor de perfecționare a cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova în vederea asigurării stabilității sistemului bancar.

Semnificația teoretică a lucrării rezidă în dezvoltarea aspectelor teoretice privind stabilitatea sistemului bancar și cadrul de supraveghere bancară, sistematizarea factorilor de influență asupra stabilității bancare, a metodelor de evaluare a acesteia, precum și a reglementărilor naționale și internaționale în domeniu, elaborarea metodologiei de evaluare a calității cadrului de supraveghere bancară și a modelului de evaluare și prognozare a stabilității financiare a băncilor

și sistemului bancar. Elementele metodologice propuse în lucrare pot servi drept punct de pornire pentru realizarea cercetărilor noi în domeniu, dar, totodată, sunt relevante și pentru completarea conținutului cursurilor universitare și postuniversitare la disciplinele de specialitate predate în instituțiile de învățământ superior cu profil economic.

Valoarea aplicativă a tezei este determinată de utilizarea rezultatelor cercetării în procesul de perfecționare a cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova, și anume:

- abordarea stabilității sistemului bancar sub aspect cantitativ și calitativ;
- abordarea micro și macroprudențială în cadrul analizei sistemului bancar autohton;
- aplicarea metodologiei de evaluare a calității cadrului de supraveghere bancară de către autoritatea de supraveghere;
- aplicarea modelului dinamic de evaluare și prognozare de către autoritatea de supraveghere a stabilității financiare a băncilor și sistemului bancar din Republica Moldova;
- elaborarea de recomandări privind perfecționarea cadrului național de supraveghere bancară.

Implementarea rezultatelor științifice. Cele mai importante rezultate ale cercetării, prezentate în teză, au fost acceptate spre implementare de către BNM, ca autoritate de supraveghere și reglementare a sistemului bancar autohton, Comitetul Național de Stabilitate Financiară (CNSF), în calitate de autoritate națională macroprudențială, și Academia de Studii Economice a Moldovei, ca instituție de învățământ superior cu profil economic, fiind confirmate prin certificate de implementare.

Aprobarea rezultatelor științifice. Ideile fundamentale, concluziile și principalele recomandări, formulate în teză, au fost prezentate de către autor în cadrul mai multor conferințe și simpozioane științifice internaționale și naționale. Conținutul de bază al tezei este expus în 14 lucrări științifice, publicate în revistele de specialitate din țară și de peste hotare, precum și în culegerile manifestărilor științifice, cu un volum total de 5,9 c.a.

Structura tezei. Teza are o structură care a permis realizarea logică a scopului propus. Astfel, aceasta constă din adnotare, lista tabelor, lista figurilor, lista abrevierilor, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 180 titluri, 21 anexe, 132 de pagini text de bază, 27 tabele, 16 figuri și 12 formule.

Cuvinte-cheie: bancă, sistem bancar, intermediere financiară, stabilitate, supraveghere bancară, criză financiară, risc sistemic, bancă de importanță sistemică, supraveghere macroprudențială.

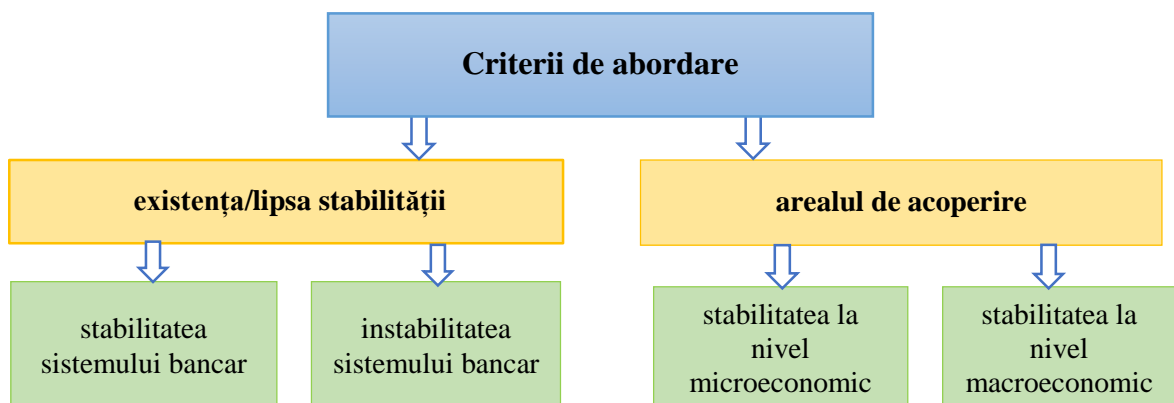

CONȚINUTUL TEZEI

Capitolul 1 „Repere teoretico-metodologice privind stabilitatea sistemului bancar și supravegherea bancară” pune în evidență dimensiunile teoretice cu privire la sistemul bancar și stabilitatea acestuia, realizează o sistematizare a factorilor de influență și a instrumentelor de evaluare a stabilității sistemului bancar, dezvăluie abordările conceptuale ale supravegherii bancare și argumentează rolul acesteia în asigurarea stabilității sistemului bancar.

Serviciile prestate de bănci sunt deosebit de importante pentru funcționarea eficientă a economiei, iar o eventuală criză a sistemului bancar ar produce multiple efecte negative de ordin atât social, cât și economic. Astfel, consecințele negative ale crizei financiare internaționale din anii 2007 – 2008 au favorizat conștientizarea profundă de către autoritățile de supraveghere bancară a efectelor pe care șocurile financiare le pot avea asupra creșterii economice. Au apărut și noi abordări privind modul în care sectoarele financiare neviabile pot propaga șocurile în economia reală, viteza cu care șocurile din sistemul bancar se pot răspândi în alte sectoare, precum și legăturile dintre sistemele financiare ale diferitor țări. În cele din urmă s-a constatat că consecințele unei crize manifestate în sistemul bancar pentru economie pot fi cu mult mai pronunțate comparativ cu cele ale unei crize similare din alte sectoare. Respectiv, se conturează necesitatea consolidării stabilității sistemelor bancare, în așa mod asigurându-se capacitatea de plată a băncilor, accesul deponenților la mijloacele încredințate acestora, disponibilitatea resurselor bancare destinate creditării.

Generalizarea rezultatelor cercetărilor cu referință la stabilitatea sistemului bancar, i-au permis autorului să evidențieze două abordări principale ale conceptului: prima ține de existența sau lipsa stabilității, iar cea de-a doua are la bază arealul de acoperire (figura 1).

Fig. 1. Abordări ale stabilității sistemului bancar

Sursa: elaborat de autor în baza [14; 15]

În ceea ce privește *stabilitatea sistemului bancar*, cercetătorul G. Schinasi consideră că sistemul bancar poate fi stabil dacă facilitează distribuirea eficientă a resurselor financiare în spațiu

și timp, permite evaluarea, repartizarea și gestionarea riscurilor financiare, își păstrează capacitatea de a îndeplini aceste funcții critice chiar și cu șocuri externe sau dezechilibre crescute [15]. Ca antiteză a stabilității sistemului bancar, potrivit cercetătorului F. Mishkin, *instabilitatea* acestuia apare atunci când șocurile asupra sistemului financiar interferează cu fluxul de informații, astfel încât sistemul financiar nu își mai poate îndeplini funcția de direcționare a fondurilor către oportunitățile de investiții productive [13]. În această ordine de idei merită atenție opinia cercetătorilor L. Cobzari și A. Mărgineanu care menționează că instabilitatea inerentă sistemului bancar impune controlul său de către banca centrală, care trebuie să îndeplinească o funcție de reglementare și de refinanțare a băncilor de rangul doi, aflate în situația de a nu putea face față unor cereri de retragere a depozitelor [11].

În contextul celor expuse mai sus, autorul propune propriul tratament al stabilității. Astfel, stabilitatea sistemului bancar *în sens extins* reprezintă o stare în care toate componentele și procesele funcționează fără risc de întrerupere, fiind asigurată viabilitatea și dezvoltarea acestuia, iar stabilitatea sistemului bancar *în sens restrâns* exprimă capacitatea acestuia de a face față riscurilor care îi pot afecta continuitatea funcționării.

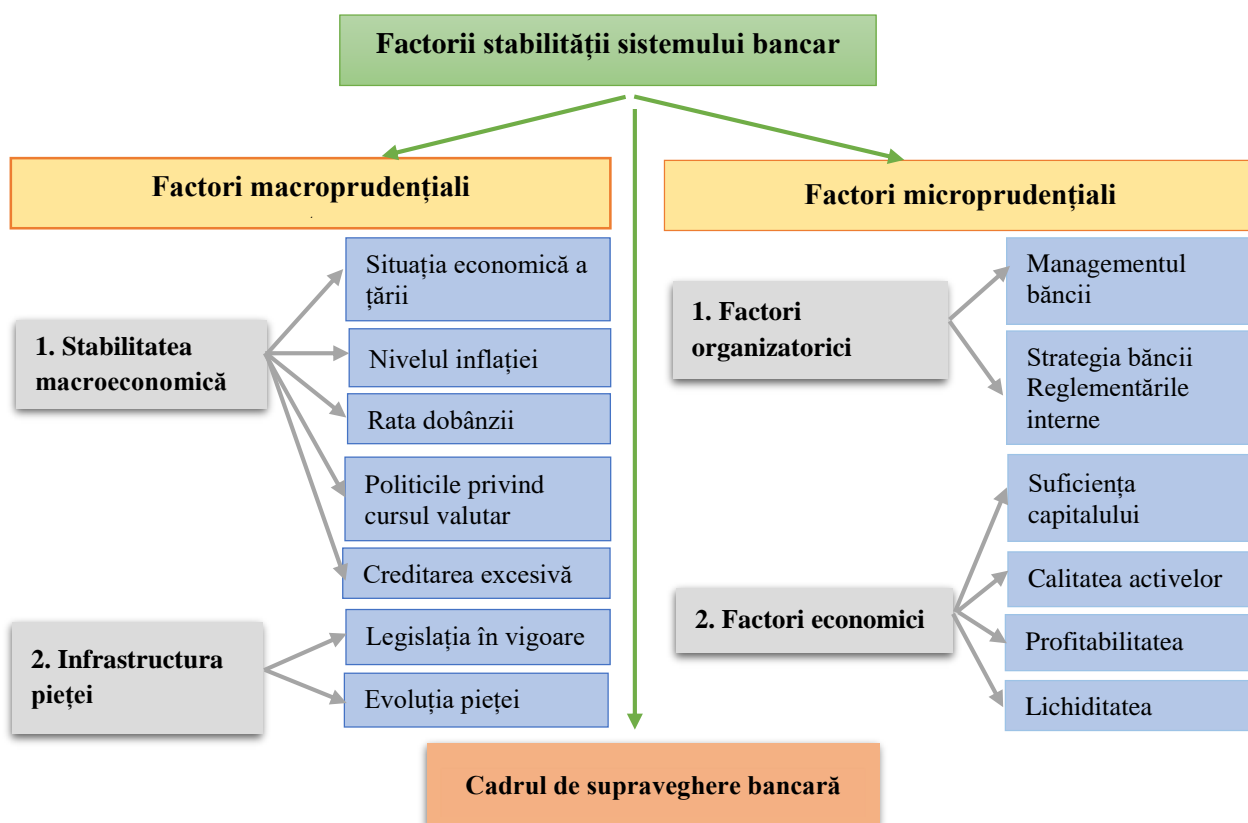
Stabilitatea sistemului bancar la *nivelul microeconomic* este cel mai frecvent abordată din perspectiva *stabilității financiare a băncilor*. Astfel, cercetătoarele V. Cociug și A. Andronic definesc stabilitatea financiară a unei bănci ca fiind capacitatea acesteia de a-și exercita corespunzător funcțiile pe o perioadă nedeterminată, prin corectarea dezechilibrelor care intervin frecvent în mecanismele sale de funcționare [12]. Totodată, cercetătoarele A. Timuș și A. Bordian susțin că pentru asigurarea stabilității sectorului bancar se impune, în primul rând, analiza situației fiecărei bănci în parte, inclusiv evaluarea punctelor forte și a instabilităților, cum ar fi expunerea băncii la eventualele riscuri, determinarea cauzelor acestor riscuri, veniturile băncii, gradul de pregătire al băncii pentru a face față pierderilor posibile etc. [17].

Generalizând abordările existente cu privire la stabilitatea sistemului bancar, autorul tezei este de părere că aceasta include stabilitatea financiară a componentelor sale, stabilitatea relațiilor dintre componente, rezistența la șocurile externe, conformarea la normele care reglementează activitatea sistemului bancar, un model de afaceri viabil și sustenabil, precum și un acționariat transparent. Astfel, stabilitatea sistemului bancar trebuie examinată sub aspect cantitativ și calitativ. Din punct de vedere cantitativ, stabilitatea sistemului bancar exprimă stabilitatea financiară a acestuia, adică lipsa dezechilibrelor care i-ar putea afecta continuitatea funcționării. Când privește aspectul calitativ al stabilității, sistemul bancar se va considera stabil în cazul în care

dispune de un acționariat transparent, management eficient, model de afaceri viabil și sustenabil, precum și de un sistem de control intern adecvat.

Analiza stabilității sistemului bancar presupune monitorizarea permanentă a riscurilor potențiale, indiferent dacă acestea provin din interiorul sistemului bancar (riscuri endogene) sau din afara acestuia (riscuri exogene). Acestea din urmă apar și se dezvoltă în economia reală, fiind doar preluate, transmise și amplificate de sistemul bancar. Cercetătoarea O. Timofei evidențiază factorii care influențează stabilitatea sistemului bancar, cum ar fi: politicile macroeconomice și reformele promovate în sectorul real, nivelul de dezvoltare a infrastructurii pieței financiare, strategiile de dezvoltare a sectorului bancar și a băncilor, cadrul legal ce reglementează activitatea sistemului bancar, politicile de management al riscurilor, guvernanta corporativă [16].

Generalizând factorii stabilității sistemului bancar, autorul tezei îi grupează în *factori macroprudențiali* și *factori microprudențiali*, dar evidențiază ca un factor distinct *cadrul de supraveghere bancară* (figura 2).

Fig. 2. Factorii de influență asupra stabilității sistemului bancar

Sursa: elaborat de autor în baza [10]

Factorii microprudențiali influențează stabilitatea la nivelul instituțiilor financiar-bancare, printre aceștia regăsindu-se calitatea managementului bancar, profitabilitatea, lichiditatea, calitatea activelor, strategia de afaceri a băncii, calitatea politicilor și reglementărilor interne etc.

Factorii macroprudențiali afectează stabilitatea la nivelul sistemului bancar, iar dintre aceștia este necesar de menționat situația economică a țării (evoluția PIB-ului, soldul balanței de plăți externe, nivelul inflației), starea pieței financiare (stabilitatea monedei naționale, fluctuațiile cursului de schimb, climatul investițional) etc.

Consecințele nefavorabile ale crizei financiare internaționale, la care am făcut referință mai sus, au accentuat importanța abordării stabilității sistemului bancar din perspectiva macroprudențială. Mai mult decât atât, dezechilibrele financiare globale au scos în evidență neglijarea de către autoritățile de supraveghere a aspectului sistemic al unor astfel de dezechilibre, precum și a legăturilor reciproce dintre sistemele bancare ale diferitor țări. Relevanța acestei constatări se explică prin faptul că instabilitatea unei instituții bancare poate dezechilibra întregul sistem bancar național și implicit alte sisteme bancare dacă sistemul bancar al țării interacționează cu băncile din alte state [7].

Actualmente, la nivel internațional, eforturile autorităților de supraveghere sunt orientate cu preponderență în direcția asigurării stabilității sistemelor bancare. În accepțiunea autorului, principalul factor destabilizator în acest sens este riscul sistemic, iar evitarea lui constituie aspectul de bază pe care trebuie axate măsurile de menținere a stabilității.

Pornind de la factorii care influențează stabilitatea sistemului bancar, autorul evidențiază două condiții importante pentru asigurarea stabilității:

- existența unui cadru eficient de supraveghere bancară prudențială care monitorizează funcționarea sistemului bancar și preîntâmpină asumarea de către bănci a riscurilor excesive;
- conformarea sistemului bancar cu reglementările impuse de autoritatea de supraveghere, desfășurarea activității băncilor într-un mediu prudent, expunerea minimă la riscuri, organizarea unei guvernări corporative adecvate și a unui sistem de control intern eficient.

În contextul primei condiții este propusă o nouă abordare a cadrului de supraveghere bancară. Astfel, acesta cuprinde *totalitatea politicilor, proceselor și instrumentelor aplicate de către autoritatea de supraveghere, care, fiind integrate funcțional, asigură monitorizarea sistemului bancar, în general, și a băncilor, în particular, în vederea exercitării controlului asupra activității bancare și prevenirii riscurilor bancare.*

În prezent, majoritatea cercetărilor în domeniu sunt consacrate rolului reglementării și supravegherii sistemului bancar, riscurilor la care acesta este expus, stabilității financiare a sistemului, fără a fi abordate toate aspectele ce țin de eficiența procesului de reglementare și supraveghere prin prisma asigurării stabilității sistemului bancar. La fel, se impune aprecierea calității cadrului de supraveghere, identificarea deficiențelor existente și posibilităților de

perfecționare a acestuia. Evaluarea calității cadrului de supraveghere bancară, în opinia autorului, va lua în considerare componentele de bază ale acestuia: autoritatea de supraveghere, reglementările bancare în vigoare și procesul de supraveghere bancară propriu-zis.

Analizând reglementările internaționale în domeniul supravegherii bancare, autorul a constatat că normele prudențiale impuse sistemului bancar au cunoscut o evoluție succesivă, în funcție de riscurile care urmau a fi reglementate. Astfel, acordurile Basel I, Basel II și Basel III atestă dezvoltarea cadrului de supraveghere bancară în timp și demonstrează necesitatea reformării acestuia, având în vedere complexitatea riscurilor cu care se confruntă băncile. Punctele slabe și deficiențele cadrului de reglementare dinaintea crizei financiare internaționale (acordurile Basel I și II) provin, în principal, dintr-o abordare microprudențială a supravegherii bancare. Dat fiind acest fapt, Comitetul Basel a emis reglementări bazate pe perspectiva macroprudențială a supravegherii și orientate spre limitarea riscului sistemic (Acordul Basel III) [5, 6].

Evoluția reglementărilor emise de Comitetul Basel prin prisma arealului de acoperire a acestora demonstrează că supravegherea bancară a cunoscut două abordări: *microprudențială* și *macroprudențială*. Pentru supravegherea eficientă și asigurarea stabilității sistemului bancar ambele abordări urmează a fi aplicate în paralel. Supravegherea microprudențială se axează pe asigurarea stabilității instituțiilor financiare la nivel individual, monitorizând riscurile la care acestea se expun, dar nu elimină probabilitatea de faliment a sistemului bancar. În ceea ce privește supravegherea macroprudențială, obiectiv al acesteia este limitarea riscurilor la nivelul sistemului bancar, care sunt de natură endogenă, fiind influențate de comportamentul colectiv al instituțiilor financiare, iar legăturile dintre instituții sunt foarte importante la nivelul sistemului [10].

Cercetarea corelației dintre stabilitatea sistemului bancar și supravegherea bancară i-a permis autorului să concluzioneze că supravegherea bancară reprezintă un pilon esențial în asigurarea stabilității sistemului bancar. Mai mult decât atât, dependența dintre stabilitatea sistemului bancar și supravegherea bancară este una directă – o supraveghere bancară eficientă influențează favorabil asupra stabilității sistemului bancar.

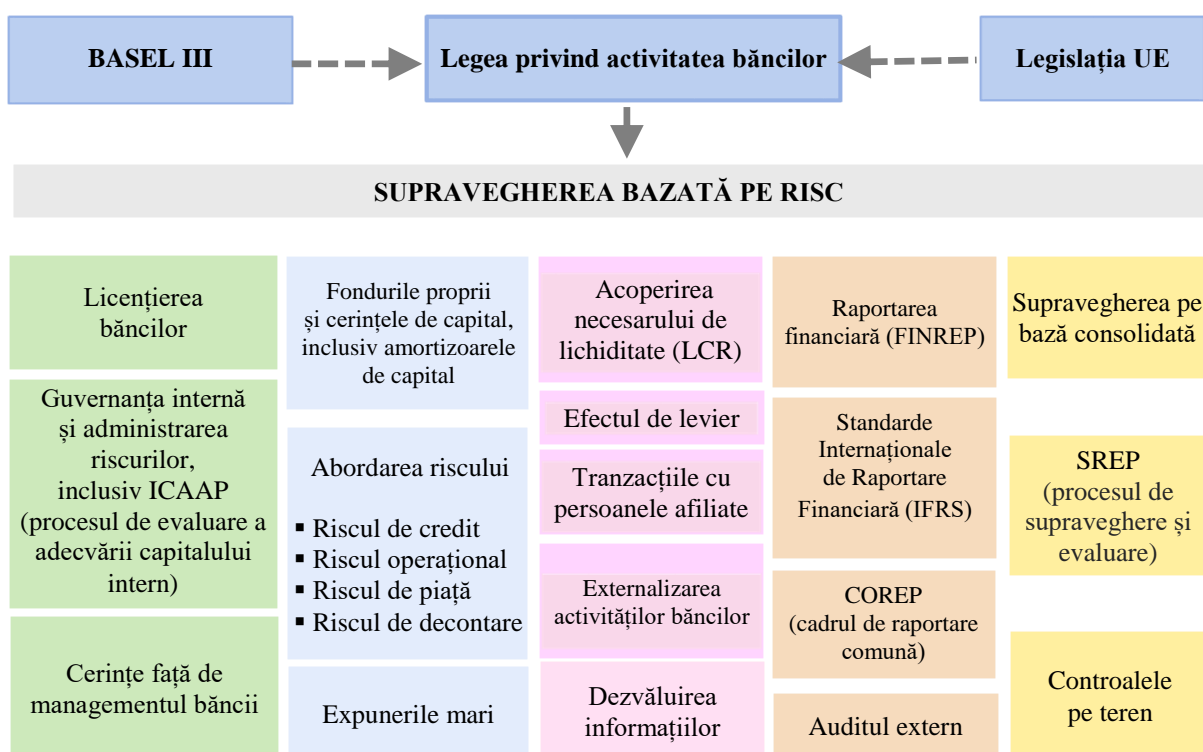
Capitolul 2 „Cadrul de supraveghere bancară din Republica Moldova și evaluarea calității acestuia” descrie arhitectura instituțională aferentă supravegherii sistemului bancar autohton, analizează instrumentele de supraveghere bancară și reglementările prudențiale aplicate de BNM, propune o metodologie de evaluare a calității cadrului de supraveghere bancară, aceasta fiind aplicată în condițiile sistemului bancar autohton prin prisma asigurării stabilității acestuia.

În urma studierii evoluției în timp a cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova, au fost evidențiate două perioade cu abordări absolut diferite ale supravegherii:

- supravegherea de conformitate, bazată pe standardele internaționale Basel I;
- supravegherea bazată pe risc, conform standardelor internaționale Basel III.

Procesul de supraveghere în sistemul bancar autohton a demarat după intrarea în vigoare, la data de 21.07.1995, a Legii instituțiilor financiare nr. 550/1995 care a stabilit cerințele aferente tuturor etapelor de formare și funcționare a unei bănci. Totodată, era prevăzută aplicarea standardelor internaționale de supraveghere Basel I, principala reglementare a căroră se axa pe cerințele minime față de capitalul băncilor, fiind acoperit doar riscul de credit. Cadrul de supraveghere bancară din acea perioadă limita procesul de supraveghere la verificarea corespunderii activității băncilor legislației în vigoare, fapt care s-a dovedit a fi inadecvat după esență și scop. În acest sens, a devenit absolut necesară o nouă abordare a procesului de supraveghere bancară, orientată spre identificarea timpurie a riscurilor, extinderea spectrului de riscuri urmărite de către BNM ca autoritate de supraveghere, precum și eficientizarea procesului de monitorizare a riscurilor [8].

Reformarea cadrului autohton de supraveghere a început la 01.01.2018, odată cu intrarea în vigoare a Legii privind activitatea băncilor nr. 202/2017. Principalele componente ale procesului de supraveghere bancară la etapa actuală sunt prezentate în figura 3.

Fig. 3. Consolidarea cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova
Sursa: elaborat de autor în baza informației disponibile pe www.bnm.md

În urma studierii noului cadru de supraveghere bancară și a analizei comparative a priorităților și instrumentelor de supraveghere aplicate până la și după data de 01.01.2018, au fost evidențiate principalele elemente ale acestuia. Astfel, procesul de supraveghere bancară este realizat în baza evaluării anuale SREP, în supravegherea bancară se aplică abordarea de ansamblu care permite depistarea timpurie a riscurilor în activitatea băncilor și asigură viabilitatea și stabilitatea sistemului bancar, procesul de supraveghere cuprinde și aspecte calitative, cum ar fi evaluarea procedurilor de control și administrare a riscurilor, monitorizarea guvernantei corporative în bănci și a structurii acționariatului băncilor etc. Totodată, băncile sunt obligate să dispună de un capital adecvat nu doar în raport cu riscul de credit (ca în cazul supravegherii de conformitate), dar și cu alte riscuri la care se expun, iar sancțiunile aplicate de BNM față de bănci pentru nerespectarea prevederilor legislației în vigoare au devenit mai dure și mai diversificate [1, 4].

Cadrul de supraveghere bancară se apreciază ca fiind calitativ dacă cerințele de reglementare impuse băncilor și măsurile întreprinse de autoritatea de supraveghere contribuie la consolidarea stabilității sistemului bancar. În acest context, a fost elaborată metodologia de evaluare a calității cadrului de supraveghere bancară care include patru condiții: *condiția I (CI)* – calitatea cadrului instituțional, de supraveghere și de reglementare microprudențială; *condiția II (CII)* – calitatea cadrului instituțional, de supraveghere și de reglementare macroprudențială; *condiția III (CIII)* – stabilitatea sistemului bancar; *condiția IV (CIV)* – disciplina de piață, transparența în activitatea organului de supraveghere și a băncilor supravegheate.

Condițiile nominalizate au fost integrate într-un model liniar, cu ponderi egale (25%) în indicatorul rezultativ (Q) care exprimă calitatea cadrului de supraveghere bancară:

$$Q = 0,25*CI + 0,25*CII + 0,25*CIII + 0,25*CIV. \quad (1)$$

Pentru fiecare aspect analizat autorul propune următorul barem de apreciere: 1 – corespundere totală cerințelor; $0,8$ – corespundere cerințelor, cu unele excepții ne semnificative; $0,5$ – corespundere parțială cerințelor; 0 – cerințele nu se respectă.

Punctajul total pentru o condiție se stabilește ca media aritmetică a punctajelor acordate aspectelor analizate în cazul condiției respective. Ulterior, indicatorul rezultativ (Q) se determină ca media ponderată a punctajelor totale pentru fiecare din cele patru condiții și se interpretează astfel:

- a) $0,9 < Q < 1$ – cadrul de supraveghere bancară este de o calitate înaltă;
- b) $0,6 < Q \leq 0,9$ – cadrul de supraveghere bancară este de o calitate medie;
- c) $0 < Q \leq 0,6$ – cadrul de supraveghere bancară este de o calitate joasă.

Calitatea cadrului național de supraveghere bancară conform *condiției I* a fost evaluată reieșind din următoarele aspecte: existența cadrului instituțional de supraveghere microprudențială, lista activităților financiare permise băncilor conform licenței eliberate, atribuțiile autorității de supraveghere bancară etc. În urma evaluării realizate de autor, calitatea cadrului instituțional, de supraveghere și de reglementare microprudențială a fost apreciată cu 0,98 puncte.

Evaluarea calității cadrului național de supraveghere bancară în baza *condiției II* presupune studierea aspectelor ce țin de: existența cadrului instituțional de supraveghere macroprudențială, atribuțiile autorității de supraveghere în menținerea stabilității sistemului bancar, tratamentul noțiunilor de risc sistemic și bancă de importanță sistemică (BIS), existența metodologiei de identificare a BIS etc. În urma evaluării efectuate de către autor, calitatea cadrului instituțional, de supraveghere și de reglementare macroprudențială a fost apreciată cu 0,66 puncte.

Stabilitatea sistemului bancar din Republica Moldova, conform *condiției III*, a fost cercetată de către autor din perspectivele microprudențială și macroprudențială.

Analiza din perspectiva *microprudențială* a cuprins perioada 2002 – 2020, fiind investigate evoluțiile structurale în sistemul bancar, capitalul și riscul de insolvabilitate, activele și riscul de credit, datoriile și riscul de supraîndatorare, lichiditatea și riscul aferent acesteia, profitabilitatea băncilor. Principalele constatări aferente aspectelor menționate sunt prezentate în continuare.

Evoluții structurale ale sistemului bancar. La data de 31.12.2020, în sistemul bancar funcționau 11 bănci licențiate, inclusiv 5 filiale ale băncilor și grupurilor financiare străine. Evoluția numărului băncilor și a subdiviziunilor acestora, precum și a cotei investițiilor străine în capitalul băncilor pe piața bancară autohtonă este prezentată în tabelul 1.

Tabelul 1. Structura de proprietate și numărul de subdiviziuni ale băncilor în perioada 2002 – 2020

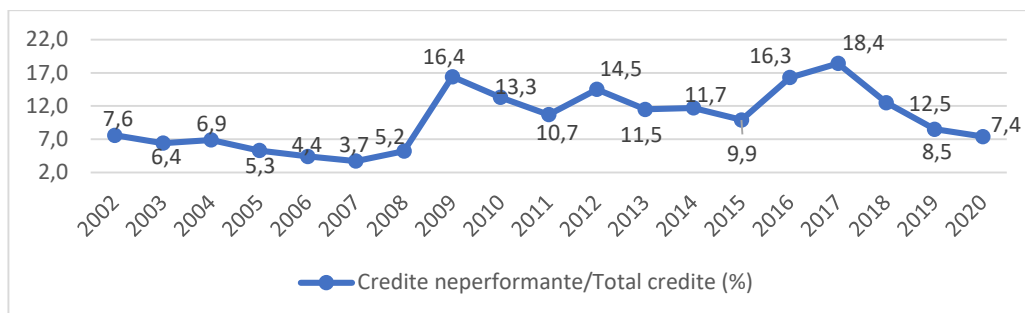
Indicatorul/anul	2002 - 2005	2006 - 2011	2012 - 2014	2015 - 2020
Numărul de bănci	16	15	14	11
Cota investițiilor străine în capitalul băncilor (%)	59,8 – 50,6	62,7 – 74,0	71,7 – 77,6	82,9 – 86,6
Numărul de subdiviziuni	703 – 928	966 – 1 256	1 270 – 1 338	814 – 661

Sursa: elaborat de autor în baza [2, 3]

Analiza activelor și a riscului de credit. Referitor la calitatea activelor din sistemul bancar, este de menționat că, în perioada 2002 – 2020, ponderea creditelor neperformante în totalul creditelor acordate a înregistrat o evoluție nestabilă (figura 4). Astfel, dacă între anii 2002 – 2007 calitatea portofoliului de credite a înregistrat tendințe pozitive, atunci în perioada 2008 – 2009

constatăm o deteriorare a acesteia, ca urmare a crizei financiare și a dificultăților debitorilor în achitarea datoriilor aferente creditelor.

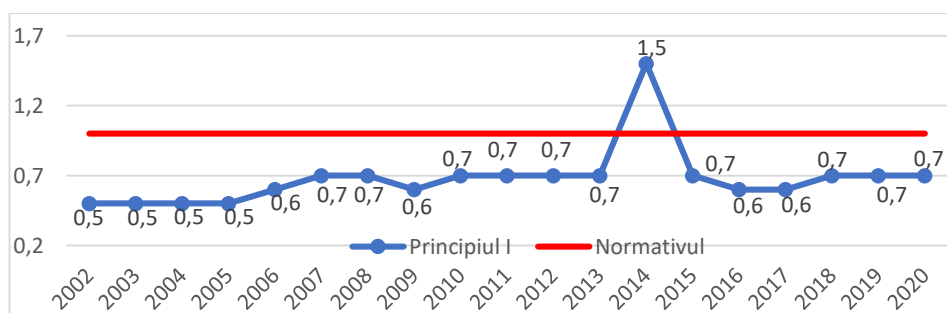

Fig. 4. Evoluția ponderii creditelor neperformante în total credite în perioada 2002 – 2020 (%)

Sursa: elaborat de autor în baza [2]

În perioada 2018 – 2020, ponderea creditelor neperformante s-a redus până la 7,4%, datorită implementării în bănci a strategiilor de diminuare a creditelor neperformante. În scopul asigurării stabilității și viabilității sistemului bancar în condițiile crizei pandemice, în luna martie 2020, BNM a aprobat măsurile de susținere a persoanelor fizice și a agenților economici beneficiari de credite care au prevăzut menținerea categoriei de clasificare și a nivelului reducerilor pentru pierderi la creditele persoanelor fizice și au permis prelungirea/renegocierea termenelor la creditele persoanelor juridice, fără clasificarea acestora într-o categorie de risc mai dură.

Analiza lichidității și a riscului de lichiditate. În perioada analizată mărimea indicatorului lichidității pe termen lung (principiul I al lichidității, normativul ≤ 1) a fost relativ stabilă, oscilând în intervalul 0,5 – 0,7. Anul 2014 a constituit o excepție, întrucât limita în vigoare a fost depășită considerabil de către o bancă cu situația financiară precară. La data de 31.12.2020, principiul I al lichidității pe sistemul bancar a înregistrat o mărime egală cu 0,7, fiind respectat de toate băncile (figura 5).

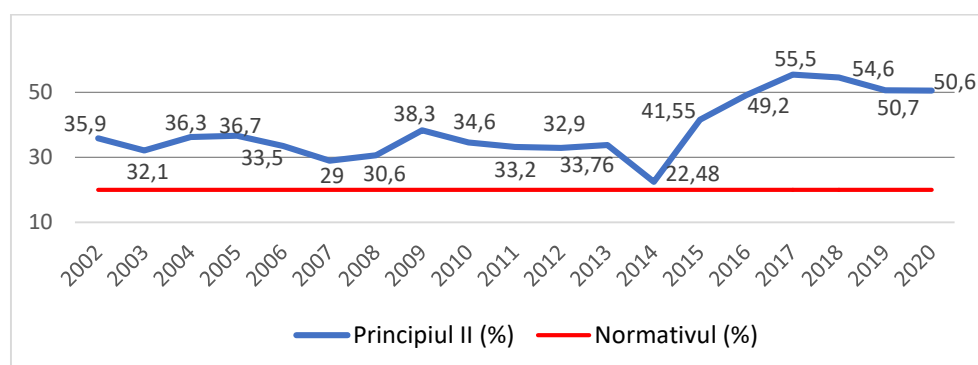

Fig. 5. Evoluția principiului I al lichidității în perioada 2002 – 2020

Sursa: elaborat de autor în baza [2]

Cât privește indicatorul lichidității curente pe sistem (principiul II al lichidității, normativul $\geq 20\%$), cel mai redus nivel a fost înregistrat în anul 2014 (22,5%) ca consecință a reducerii

lichidității curente la trei bănci aflate la acel moment sub administrare specială. Deși în perioada 2018 – 2020 lichiditatea curentă pe sistem s-a redus până la 50,6%, nivelul normativ al indicatorului a fost respectat de către toate băncile din sistem (figura 6).

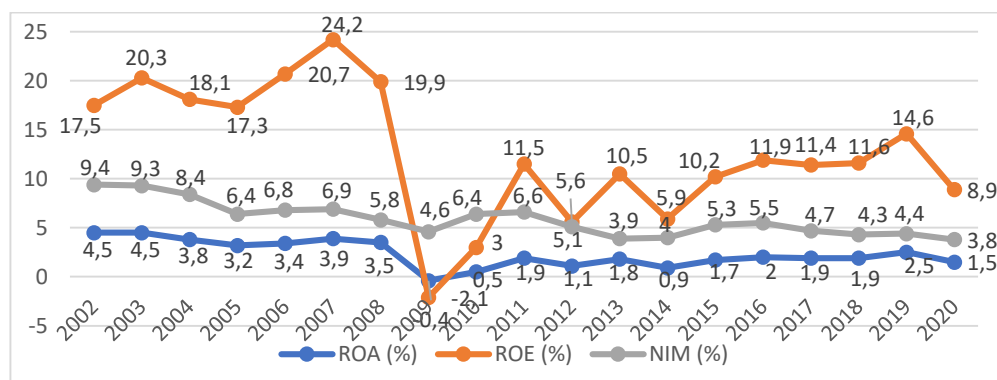

Fig. 6. Evoluția principiului II al lichidității în perioada 2002 – 2020 (%)

Sursa: elaborat de autor în baza [2]

Rezultatele analizei indicatorilor lichidității confirmă existența în sistemul bancar din Republica Moldova a surselor adecvate de finanțare pentru acoperirea necesităților potențiale atât pe termen scurt, cât și pe termen lung.

Analiza profitabilității. Evoluția indicatorilor ce caracterizează rentabilitatea activelor, rentabilitatea capitalului și marja netă din dobânzi pe sistemul bancar în perioada analizată (2002 – 2020) este ilustrată în figura 7.

Fig. 7. Evoluția profitabilității în perioada 2002 – 2020 (%)

Sursa: elaborat de autor în baza [2, 3]

Astfel, rentabilitatea activelor a înregistrat o descreștere de la 4,5% până la 1,5% (în anul 2009 aceasta a avut valoare negativă ca urmare a pierderilor suportate) în urma creșterii activelor într-un ritm mai rapid, comparativ cu cel al profitului net. Rentabilitatea capitalului, de asemenea, a fost în descreștere de la 17,5% până la 8,9% (în anul 2009 indicatorul a înregistrat o valoare negativă) din cauza creșterii capitalului acționar în proporție mai mare decât profitul net.

Analiza stabilității sistemului bancar din perspectiva *macroprudențială* a inclus identificarea BIS și simulările de criză a principalelor riscuri.

Pornind de la specificul activității sistemului bancar autohton și informațiile disponibile publicului, pentru identificarea BIS autorul a selectat trei criterii: mărimea, interconexiunea și non-substituibilitatea și a conturat setul de indicatori relevanți. Criteriului „Mărimea” (3 indicatori) autorul i-a atribuit o pondere de 45% în punctajul final, criteriului „Interconexiunea” (2 indicatori) – 30%, iar criteriului „Non-substituibilitatea” (10 indicatori) – 25%.

În urma parcurgerii tuturor etapelor de identificare a BIS, autorul a întocmit clasamentul băncilor în ordinea descrescătoare a importanței pentru sistemul bancar autohton (tabelul 2).

Tabelul 2. Clasamentul băncilor de importanță sistemică la 31.12.2020

Nr. crt.	Denumirea băncii	Mărimea	Inter-conexiunea	Non-substituibilitatea	Punctajul final
1	BC „Moldova-Agroindbank” S.A.	5,74	1,23	2,02	8,99
2	BC „Moldindconbank” S.A.	4,19	0,85	1,12	6,17
3	BC „Victoriabank” S.A.	3,00	1,20	0,58	4,77
4	BC „ProCreditBank” S.A.	0,89	3,29	0,53	4,71
5	OTP Bank S.A.	2,77	0,56	1,09	4,42
6	BC „Eximbank” S.A.	1,05	1,06	0,17	2,28
7	BCR Chișinău S.A.	0,61	0,53	0,11	1,24
8	BC „FinComBank” S.A.	0,73	0,13	0,28	1,14
9	BC „Energbank” S.A.	0,63	0,07	0,26	0,96
10	BC „Comerțbank” S.A.	0,36	0,04	0,17	0,56
11	BC „EuroCreditBank” S.A.	0,30	0,04	0,08	0,42
Media pe sistem a punctajului final					3,24

Sursa: elaborat de autor în baza calculelor efectuate

Astfel, la 31.12.2020, conform estimărilor autorului, puteau fi considerate de importanță sistemică următoarele bănci: BC „Moldova-Agroindbank” S.A., BC „Moldindconbank” S.A., BC „Victoriabank” S.A., BC „ProCredit Bank” S.A. și OTP Bank S.A.

În procesul de simulare a unei eventuale situații de criză în sistemul bancar a fost efectuată testarea la stres a riscului de credit și a riscului de lichiditate, utilizând în ambele cazuri câte două scenarii cu severitate diferită. În cazul riscului de credit, ambele scenarii denotă că creșterea creditelor neperformante nu va avea un impact semnificativ asupra ratei fondurilor proprii totale, întrucât nivelul de capitalizare de care dispun băncile este unul suficient. Cât privește riscul de lichiditate, în cazul scenariului mai sever retragerile de depozite vor diminua semnificativ lichiditatea curentă a băncilor.

În urma evaluării de către autor a *stabilității sistemului bancar* din Republica Moldova, aceasta a fost apreciată cu 0,77 puncte.

Evaluarea calității cadrului național de supraveghere bancară în baza *condiției IV* presupune o analiză a accesibilității părților interesate la informațiile despre situația economico-financiară a

fiecărei bănci, în vederea formării unei imagini complete asupra profilului de risc al băncilor. La aplicarea acestei condiții se iau în considerare următoarele aspecte: existența paginii web oficiale a autorității de supraveghere; publicarea de către autoritatea de supraveghere a informației despre controalele desfășurate și sancțiunile aplicate băncilor; publicarea de către autoritatea de supraveghere a actelor normative în domeniul supravegherii bancare, a informațiilor financiare agregate despre sectorul bancar etc. În urma evaluării efectuate de către autor, disciplina de piață, transparența în activitatea organului de supraveghere și a băncilor a fost apreciată cu 0,90 puncte.

Generalizând totalurile evaluărilor realizate conform metodologiei propuse, autorul a calculat indicatorul rezultativ care reflectă calitatea cadrului de supraveghere bancară:

$$Q = 0,25*0,98 + 0,25*0,66 + 0,25*0,77 + 0,25*0,90 = 0,83. \quad (2)$$

Rezultatul obținut se încadrează în intervalul ($0,6 < Q \leq 0,9$) ceea ce ne permite să concluzionăm că cadrul autohton de supraveghere bancară este de o calitate medie. Calificativul respectiv denotă necesitatea consolidării atât a cadrului de supraveghere și reglementare macroprudențială, cât și a situației financiare a sistemului bancar autohton.

Capitolul 3 „Perfecționarea cadrului de supraveghere bancară în vederea asigurării stabilității sistemului bancar din Republica Moldova” dezvăluie constrângerile și oportunitățile în menținerea stabilității sistemului bancar autohton la etapa actuală, propune aplicarea în procesul de supraveghere bancară a modelului dinamic de evaluare și prognozare a stabilității financiare, evidențiază principalele direcții de dezvoltare a cadrului național de supraveghere bancară.

Stabilitatea băncilor și a sistemului bancar este deseori constrânsă de anumite circumstanțe, activitatea bancară fiind expusă în permanență la diverse riscuri, care pot să afecteze nu doar performanțele băncilor, ci și stabilitatea sistemului în ansamblu. Totodată, având în vedere funcția importantă și complexă pe care băncile o au în economie, constatăm că intermedierea financiară le oferă băncilor diverse oportunități de dezvoltare a activității atât în domeniul atragerii resurselor, cât și în sfera investițiilor.

Este de menționat că BNM, ca autoritate de supraveghere, dispune de suficiente pârghii pentru evaluarea, monitorizarea și intervenția, în caz de necesitate, în activitatea băncilor în vederea remedierii problemelor existente. În urma estimării eventualelor riscuri cu care se pot confrunta băncile, BNM stabilește anual prioritățile supravegherii bancare. Fiecare prioritate corespunde unui domeniu de interes major pentru supraveghere, acesta reprezentând o sursă reală de risc în sistemul bancar. Considerând că intensitatea riscului poate fi evaluată prin regularitatea cu care prioritatea este inclusă în lista de priorități ale BNM, autorul constată că în fiecare din ultimii cinci ani obiective ale supravegherii au fost riscul de credit, governanța internă, riscul

spălării banilor și finanțării terorismului. Urmează, după importanță, riscul asociat tehnologiilor informațiilor și comunicațiilor și cadrul de management al riscului, acestea fiind priorități ale supravegherii bancare în ultimii patru ani, precum și procesul ICAAP supravegheat începând cu anul 2019.

Pornind de la rezultatele evaluării calității cadrului național de supraveghere bancară și a stabilității sistemului bancar în perioada 2002 – 2020, precum și de la prioritățile BNM în domeniul supravegherii bancare, autorul a evidențiat principalii factori cu influență favorabilă și nefavorabilă asupra stabilității bancare. Astfel, dintre constrângerile în menținerea stabilității sistemului bancar autohton în lucrare sunt dezvăluite efectele negative ale crizei pandemice asupra economiei naționale, riscul de credit, netransparența acționariatului, riscul spălării banilor și finanțării terorismului, guvernanta internă (corporativă), riscul operațional, riscul reputațional în contextul relațiilor cu clienții, concurența pasivă între bănci. Acestea trebuie luate în considerare atât de BNM la planificarea acțiunilor de supraveghere, cât și de către managementul băncilor care poate influența activitatea acestora din interior.

Totodată, sunt menționate și anumite oportunități în asigurarea stabilității sistemului bancar autohton, cum ar fi noul cadru de supraveghere și reglementare, nivelul înalt de lichiditate al băncilor, piața bancară cu un număr relativ mic de bănci, posibilitățile de dezvoltare a produselor și serviciilor noi. Oportunitățile respective oferă BNM și organelor de conducere ale băncilor posibilitatea realizării unor măsuri eficiente și în timp util pentru a menține stabilitatea băncilor și a sistemului bancar în ansamblu.

Drept o componentă importantă a stabilității sistemului bancar se prezintă stabilitatea financiară a acestuia. Pentru evaluarea stabilității financiare a unei bănci și/sau a sistemului bancar nu este suficientă cunoașterea doar a informației despre starea financiară și indicatorii de performanță în trecut și la moment, deosebit de relevantă fiind prognozarea probabilității menținerii sau deteriorării stabilității în viitor.

Deși cadrul actual de supraveghere bancară îi oferă BNM suficiente pârghii pentru monitorizarea stabilității financiare a băncilor și a sistemului bancar, instrumentele de analiză cantitativă, cum ar fi evaluarea situației financiare, identificarea vulnerabilităților și testările la stres, nu permit realizarea de prognoze privind stabilitatea financiară și evoluția ei. Dat fiind acest fapt, atât cercetătorii, cât și practicienii din domeniul financiar-bancar sunt în căutarea unui model adecvat pentru evaluarea și prognozarea stării financiare a băncilor. Evident, așteptarea pasivă a evoluției indicatorilor financiari ai unei bănci, sub influența factorilor exogeni și endogeni, până la înregistrarea unor valori critice, poate conduce la situația în care va fi prea târziu de întreprins

careva măsuri pentru redresarea băncilor și a sistemului bancar. Altfel spus, este absolut necesară previzionarea evenimentelor probabile pentru intervenții preventive din partea autorității de supraveghere în procesul de evoluție a evenimentelor menționate. Lipsa unor estimări eficiente în condiții de incertitudine conduce la un management inefficient al băncilor și favorizează creșterea riscurilor aferente activității bancare.

Pornind de la cele expuse mai sus, autorul propune propriul model dinamic de evaluare și prognozare a stabilității financiare a unei bănci/sistemului bancar. În procesul de elaborare a modelului [9] au fost studiate metodele de analiză a stabilității sistemului bancar, conturat setul de indicatori care urmează a fi utilizați pentru evaluarea stabilității financiare, analizați în dinamica indicatorii stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar în ultimii 5 ani, determinată ponderea fiecărui indicator în modelul final de evaluare și prognozare a stabilității financiare. După elaborarea propriu-zisă a modelului adaptat la realitățile Republicii Moldova, autorul a calculat valorile prognozate ale indicatorilor stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar și a realizat o analiză comparativă a băncilor autohtone.

Modelul propus de autor prevede integrarea valorilor obținute ale indicatorilor în formule de calcul aplicabile pentru evaluarea și prognozarea stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar. În interpretarea finală acesta, ținând cont de valorile coeficienților de ponderare, se conturează astfel:

I. Evaluarea stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar din Republica Moldova în anul n:

$$MDES F = (P1n * K_1 + P2n * K_2 + P3n * K_3 + P4n * K_4 + P5n * K_5 + P6n * (1/K_6) + P7n * (1/K_7) + P8n * (1/K_8) + P9n * K_9 + P10n * K_{10} + P11n * (1/K_{11}) + P12n * (1/K_{12}))/12, \quad (3)$$

unde $P1n, P2n, P3n, P4n, P5n, P6n, P7n, P8n, P9n, P10n, P11n, P12n$ – valorile coeficienților de ponderare în anul n;

$K_1, K_2, K_3, K_4, K_5, K_6, K_7, K_8, K_9, K_{10}, K_{11}, K_{12}$ – indicatorii financiari ai modelului.

II. Prognozarea stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar din Republica Moldova:

$$MDPS F = (0,86 * K_1 + 0,51 * K_2 + 0,91 * K_3 + 0,82 * K_4 + 0,14 * K_5 + 0,48 * (1/K_6) + 0,46 * (1/K_7) + 0,14 * (1/K_8) + 1,00 * K_9 + 1,02 * K_{10} + 0,45 * (1/K_{11}) + 0,14 * (1/K_{12}))/12. \quad (4)$$

Limită inferioară a stabilității financiare (a coeficientului MDES F/MDPS F) se va considera media ponderată care reflectă stabilitatea băncilor. Băncile cu o mărime a coeficientului peste

limita inferioară a stabilității financiare pot fi apreciate ca bănci stabile din punct de vedere financiar, iar cele a căror stabilitate financiară este la nivelul limitei sau aproape de acesta – ca bănci cu risc mediu. Totodată, băncile cu mărirea coeficientului MDES/MDPSF sub limita inferioară sunt cu risc sporit din punctul de vedere al stabilității financiare.

Indicatorii stabilității financiare a unor bănci și media pe sistemul bancar autohton, obținuți în urma calculelor efectuate de autor, sunt prezentați în tabelul 3.

Tabelul 3. Aplicarea modelului MDES/MDPSF pentru evaluarea și prognozarea stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar din Republica Moldova

Băncile	Anii							
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
BC „Moldindconbank” S.A.	8,9	9,6	10,9	11,3	11,1	11,7	12,1	12,3
BC „Victoriabank” S.A.	8,2	8,6	9,1	11,2	11,0	11,9	12,6	13,4
OTP Bank S.A.	11,9	9,9	10,2	9,2	9,0	8,4	7,9	7,3
BC „Energbank” S.A.	9,3	8,9	9,4	10,2	11,0	11,6	12,0	12,7
Media pe sistemul bancar	9,2	9,0	9,6	10,1	9,7	10,0	10,2	10,2
Limita inferioară a stabilității financiare	9,5	9,2	9,9	10,4	10,2	10,6	10,8	10,9

Sursa: elaborat de autor în baza calculelor

Potrivit datelor din tabel, atât în perioada analizată, cât și în cea de prognoză mărirea indicatorului MDPSF pe sistemul bancar a fost/va fi sub limita inferioară a stabilității financiare, semnificând un nivel de risc mediu. Pentru băncile analizate constatăm o stabilitate financiară diferită, fără a fi identificată o bancă lider al clasamentului. Cel mai înalt nivel al stabilității financiare a fost înregistrat în anii 2016 – 2017 la OTP Bank S.A., în anii 2018 – 2020 la BC „Moldindconbank” S.A., iar în perioada de prognoză va fi înregistrat la BC „Victoriabank” S.A. Aceste bănci au înregistrat mărimi ale coeficientului MDES/MDPSF peste limita inferioară, fapt care denotă stabilitatea lor din punct de vedere financiar.

Analizând dinamica indicatorului MDPSF în perioada de prognoză (anii 2021 – 2023), constatăm că dintre băncile analizate trei vor fi stabile din punct de vedere financiar, iar OTP Bank S.A. va fi cu risc sporit (mărirea indicatorului MDPSF este cu mult sub limita inferioară a stabilității financiare), în special din cauza evoluției negative a rentabilității capitalului.

Astfel, modelul MDES/MDPSF propus de autor oferă posibilitatea evaluării stabilității financiare curente a băncilor/sistemului bancar din Republica Moldova, precum și prognozei, în baza datelor istorice, a stabilității financiare pentru perioadele viitoare. Prin aplicarea modelului, BNM va dispune de oportunități noi, cum ar fi: evaluarea situației financiare și identificarea ariilor prioritare în procesul de supraveghere a băncilor; identificarea riscurilor/deficiențelor care nu sunt importante în prezent, dar pot deveni critice în viitor; realizarea, în caz de necesitate, a măsurilor de supraveghere adiționale etc.

Modelul propus este destinat utilizării, mai întâi de toate, în procesul de supraveghere bancară. Acesta însă poate fi aplicat cu succes de către managementul și acționarii băncilor care, care la fel ca și BNM, sunt interesați în asigurarea stabilității băncilor pe care le administrează.

În vederea menținerii stabilității sistemului bancar din Republica Moldova, se impune perfecționarea cadrului de supraveghere bancară. În acest sens, rezultatele cercetării realizate de către autor indică asupra următoarelor direcții de acțiune:

- consolidarea cadrului instituțional în domeniu (creșterea funcționalității CNSF și operarea de modificări structurale în subdiviziunea BNM responsabilă de supravegherea bancară);

- publicarea periodică de către BNM a informației privind băncile de importanță sistemică națională. Astfel, acestea vor conștientiza propriul rol determinant în menținerea stabilității întregului sistem bancar. Totodată, va crește responsabilitatea managementului băncilor respective pentru gestiunea prudentă a acestora;

- realizarea în permanență a unui dialog liber și constructiv cu băncile, fapt care va consolida relația „bancă – autoritate de supraveghere” și, ca urmare, va elimina barierele în comunicare;

- perfecționarea profesională continuă a personalului din cadrul BNM implicat în procesul de supraveghere bancară, urmărindu-se scopul dezvoltării cunoștințelor teoretice, a aptitudinilor profesionale și a competențelor specialiștilor;

- modificarea tratamentului conceptual al riscurilor în procesul de supraveghere și evaluare SREP, avându-se în vedere imprevizibilitatea efectelor nefavorabile ale crizei cauzate de pandemia COVID-19 pentru sistemul bancar din Republica Moldova, precum și necesitatea realizării în permanență de către BNM a măsurilor de consolidare a stabilității sistemului bancar;

- aplicarea unui scenariu specific în procesul de supraveghere a băncilor de importanță sistemică, prin monitorizarea riscului sistemic la care acestea pot expune sistemul bancar, realizarea activităților de supraveghere față de astfel de bănci cu o frecvență mai mare decât cea preconizată pentru alte bănci, impunerea unor cerințe mai dure față de fondurile proprii pentru a compensa riscul sporit pe care instituțiile îl reprezintă pentru sistemul bancar și clientelă;

- perfecționarea cadrului de reglementare prin completarea legislației bancare cu prevederi privind procesul de evaluare a adecvării lichidității, aplicarea ratei de finanțare netă stabilă, modificarea abordării în calcularea amortizorului de risc sistemic.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În urma cercetării aspectelor de ordin teoretic, metodologic și aplicativ referitoare la supravegherea bancară și stabilitatea sistemului bancar din Republica Moldova, pornind de la obiectivele setate, în lucrare sunt formulate următoarele **concluzii**:

1. Stabilitatea sistemului bancar întotdeauna a constituit un subiect actual atât în cadrul cercetărilor științifice, cât și în sfera practică. Condițiile de bază privind asigurarea stabilității sistemului bancar sunt: exercitarea eficientă a funcțiilor care îi revin acestuia în economia țării; onorarea integrală și la timp a obligațiilor față de clientelă, cu respectarea prevederilor actelor legislative și normative, a cerințelor băncii centrale și a bunelor practici bancare internaționale; satisfacerea în cadrul activității bancare a intereselor tuturor participanților la relațiile financiare; dezvoltarea sistemului bancar în conformitate cu tendințele pieței și asumarea de riscuri minime.

2. În urma sintetizării fundamentelor teoretice cu privire la stabilitatea sistemului bancar, autorul tezei a constatat necesitatea unui nou tratament al conceptului respectiv. Astfel, stabilitatea sistemului bancar în sens extins este interpretată ca o stare în care toate componentele și procesele funcționează fără întrerupere, fiind asigurată viabilitatea și dezvoltarea lui, iar în sens restrâns – ca o capacitate a acestuia de a face față riscurilor care îi pot afecta continuitatea funcționării. Totodată, autorul consideră că este necesară o abordare suplimentară (mixtă) în aprecierea stabilității sistemului bancar: sub aspect cantitativ, prin intermediul indicatorilor financiari, și sub aspect calitativ, care se bazează pe analiza calității acționariatului, activității organelor de conducere și a funcțiilor de control intern, eficienței politicilor interne ale băncilor.

3. Ca rezultat al cercetării din punct de vedere conceptual, s-a constatat că în evoluția sa supravegherea bancară a cunoscut două perspective: microprudențială, accentul fiind pus pe limitarea riscurilor la care băncile se expun la nivel individual, și macroprudențială, axată pe atenuarea riscului sistemic și asigurarea stabilității întregului sistem bancar. În opinia autorului, menținerea stabilității sistemului bancar este posibilă prin intermediul unei supravegheri prudențiale eficiente, care îmbină elemente de supraveghere atât microprudențială, cât și macroprudențială.

4. La dezvoltarea cadrului de supraveghere în vederea menținerii stabilității sistemelor bancare au contribuit semnificativ reglementările emise de Comitetul Basel pentru Supraveghere Bancară (acordurile Basel I, Basel II și Basel III, Principiile Basel pentru o supraveghere bancară eficientă) și recomandările Autorității Bancare Europene (EBA) (Ghidul privind procedurile și metodologiile comune pentru procesul de supraveghere și evaluare (SREP)). Acestea au evoluat

progresiv, de la tradiționala supraveghere de conformitate (Acordul Basel I) la supravegherea bazată pe risc (Acordul Basel III), favorizând consolidarea capitalului și a lichidității băncilor.

5. Cadrul de reglementare și supraveghere bancară din Republica Moldova a fost supus unui șir de reforme care au condiționat revizuirea conceptuală a abordării de supraveghere, reconfigurarea procesului de supraveghere a sistemului bancar autohton, extinderea drepturilor și atribuțiilor BNM aferente evaluării și supravegherii băncilor. Prin implementarea Acordului Basel III abordarea tradițională a supravegherii a fost înlocuită cu abordarea bazată pe risc, iar cele mai importante măsuri realizate de BNM au prevăzut perfecționarea cadrului de administrare a activității băncilor și a guvernantei corporative, implementarea cadrului de raportare COREP, procesului de supraveghere și evaluare (SREP) și a procesului intern de evaluare a adecvării capitalului la riscuri (ICAAP).

6. Actualul cadru de supraveghere bancară din Republica Moldova favorizează în linii mari dezvoltarea unui sistem bancar autohton robust și transparent. Întru protejarea intereselor clienței și asigurarea stabilității sistemului bancar, BNM supraveghează activitatea și performanța financiară a băncilor și a sistemului bancar în ansamblu prin stabilirea și monitorizarea respectării cerințelor prudențiale privind activele, capitalul, lichiditatea, riscul valutar.

7. Cadrul de supraveghere bancară se apreciază ca fiind calitativ dacă cerințele de reglementare impuse băncilor și măsurile întreprinse de către autoritatea de supraveghere contribuie la consolidarea stabilității sistemului bancar. Calitatea supravegherii bancare se va aprecia ca raportul dintre efectele obținute în rezultatul procesului de supraveghere bancară (măsura în care supravegherea bancară reușește să asigure stabilitatea sistemului bancar) și eforturile depuse (acțiunile de supraveghere). În vederea evaluării calității cadrului național de supraveghere bancară a fost elaborată o metodologie care se bazează pe reglementările internaționale în domeniul supravegherii bancare emise de comitetul Basel și EBA.

8. Stabilitatea sistemului bancar din Republica Moldova este cercetată de către autor din perspectiva microprudențială și perspectiva macroprudențială. Analiza microprudențială a cuprins evoluția situației financiare a sistemului bancar și a riscurilor la care acesta a fost expus în perioada 2002 – 2020, fiind abordate aspecte legate de structura, capitalul, activele, datoriile, lichiditatea și profitabilitatea sistemului bancar. În urma analizei macroprudențiale, autorul a identificat băncile de importanță sistemică, bazându-se pe criteriile și indicatorii considerați ca fiind cei mai relevanți în acest context: mărimea, interconexiunea și non-substituibilitatea băncilor. Totodată a fost efectuată testarea la stres a riscului de credit și de lichiditate în sistemul bancar, în ambele cazuri

fiind utilizate câte două scenarii cu severitate diferită. În cazul riscului de credit, ambele scenarii demonstrează că creșterea ponderii creditelor neperformante nu va influența semnificativ rata fondurilor proprii totale, întrucât nivelul de capitalizare de care dispun băncile este suficient. Cât privește riscul de lichiditate, în cazul scenariului mai sever retragerile de depozite vor diminua semnificativ lichiditatea curentă a băncilor.

9. Activitatea bancară este expusă în permanență diverselor riscuri a căror manifestare ar putea afecta posibilitățile atingerii de către bănci a rezultatelor maxime. Dat fiind acest fapt, dezvoltarea băncilor și a sistemului bancar autohton adesea este constrânsă de anumite condiții și circumstanțe. Principalele dintre acestea includ efectele negative ale crizei cauzate de pandemia COVID-19, netransparența acționariatului, riscul spălării banilor și finanțării terorismului, riscul operațional, concurența pasivă între bănci, lipsa de informare și cunoștințe în domeniul bancar a clientelei. Astfel de circumstanțe trebuie luate în considerare nu doar de BNM la planificarea acțiunilor de supraveghere, ci și de managementul băncilor care poate influența activitatea acestora din interior.

10. Deși cadrul actual de supraveghere bancară îi oferă BNM suficiente pârghii pentru monitorizarea stabilității financiare a băncilor și a sistemului bancar, instrumentele de analiză propuse nu permit realizarea de prognoze privind stabilitatea financiară și evoluția ei. Dat fiind acest fapt, autorul consideră că este imperios necesar să se elaboreze un model dinamic care permite determinarea stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar la o anumită dată, precum și prognozarea dinamicii acesteia în viitor.

Rezultatul obținut care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante constă în dezvoltarea abordărilor conceptuale privind stabilitatea sistemului bancar și cadrul de supraveghere bancară, fundamentarea metodologiei care permite evaluarea multidimensională a calității cadrului de supraveghere, elaborarea și validarea modelului dinamic de evaluare și prognozare a stabilității financiare a băncilor și sistemului bancar.

Cercetările efectuate permit formularea următoarelor **recomandări** referitoare la perfecționarea cadrului de supraveghere bancară:

1. Abordarea cadrului de supraveghere bancară ca o *totalitate a politicilor, proceselor și instrumentelor aplicate de către autoritatea de supraveghere, care, fiind integrate funcțional, asigură monitorizarea sistemului bancar, în general, și a băncilor, în particular, în vederea exercitării controlului asupra activității bancare și prevenirii riscurilor bancare.*

2. Aplicarea de către BNM a metodologiei propuse pentru evaluarea cadrului de supraveghere bancară în vederea aprecierii calității acestuia și a efectelor îmbunătățirii calității lui

asupra stabilității sistemului bancar. În funcție de nivelul atins de stabilitate a sistemului bancar, pot fi operate modificări/completări în cadrul de supraveghere în scopul perfecționării acestuia.

3. Implementarea de către BNM în procesul de supraveghere a modelului dinamic elaborat de autor pentru evaluarea și prognozarea stabilității financiare a băncilor și a sistemului bancar. Astfel, vor fi adoptate, la timpul potrivit, măsurile de supraveghere necesare pentru prevenirea riscurilor care pot afecta continuitatea activității băncilor și stabilitatea sistemului bancar.

4. Completarea cadrului național de reglementare în domeniu cu prevederi noi care vor consolida stabilitatea sistemului bancar: includerea în reglementările aprobate de BNM a prevederilor referitoare la Procesul de evaluare a adecvării lichidității interne (ILAAP) și a cerințelor față de rata de finanțare netă stabilă, revizuirea abordării privind aplicarea amortizorului de risc sistemic.

5. Aplicarea de către BNM a abordării pragmatice în procesul de evaluare SREP, și anume axarea pe analiza posibilelor riscuri materiale și vulnerabilități cauzate de impactul negativ al crizei cauzate de pandemia COVID-19 asupra sistemului bancar. Astfel, o atenție primordială se va acorda aspectelor care pot fi afectate cel mai mult de o eventuală criză: stabilitatea băncilor și capacitatea acestora de a se conforma cerințelor privind capitalul și lichiditatea.

6. Aplicarea unui scenariu specific în procesul de supraveghere a băncilor de importanță sistemică, având în vedere importanța lor pentru stabilitatea întregului sistem bancar. Pentru astfel de bănci BNM urmează să aplice o supraveghere diferențiată, accentul fiind pus pe monitorizarea riscului sistemic la care ele pot expune sistemul bancar. Totodată, BNM poate să stabilească, după caz, cerințe mai dure față de fondurile proprii ale acestor bănci, pentru a compensa riscul înalt pe care instituțiile respective îl prezintă pentru sistemul bancar și clientelă.

7. Desfășurarea procesului de perfecționare a cadrului instituțional de supraveghere a sistemului bancar autohton în următoarele direcții:

- consolidarea funcționalității CNSF și a transparenței acestei autorități prin crearea paginii web oficiale, publicarea rapoartelor anuale și a comunicatelor de presă privind activitatea desfășurată, plasarea pe pagina web a strategiei privind supravegherea macroprudențială, revizuirea periodică a setului de instrumente macroprudențiale;
- operarea de modificări structurale în subdiviziunea BNM, care este responsabilă de supravegherea bancară prin comasarea direcțiilor supraveghere pe teren și supraveghere din oficiu, specializarea personalului în funcție de riscurile concrete pe care le monitorizează.

8. Plasarea pe pagina web oficială a BNM, cu o periodicitate trimestrială, a listei băncilor

de importanță sistemică națională, care ar transparentiza activitatea BNM și ar responsabiliza managementul băncilor respective în vederea desfășurării activității într-un mod cât mai prudent.

9. Eficientizarea conlucrării autorității de supraveghere cu băncile după principiul proporționalității în ceea ce privește domeniul, frecvența și intensitatea angajamentului de supraveghere, în vederea consolidării relației bancă-autoritate de supraveghere, eliminării barierelor de comunicare și promovării unui dialog liber și constructiv.

10. Perfecționarea profesională continuă a personalului implicat nemijlocit în procesul de supraveghere bancară în vederea consolidării cunoștințelor teoretice și a abilităților specialiștilor responsabili de monitorizarea activității băncilor.

Implementarea recomandărilor autorului va eficientiza cadrul de supraveghere bancară din Republica Moldova și va avea efecte pozitive asupra stabilității sistemului bancar autohton, făcându-l mai atractiv pentru potențialii investitori și creditori, dar și pentru clientelă. Ca urmare, vor fi create premisele necesare pentru dezvoltarea durabilă a sistemului bancar și a economiei naționale în ansamblu.

BIBLIOGRAFIE

1. BNM. Metodologia de supraveghere și evaluare a activității băncilor [online]. 2020. [citată în perioada mai – iunie 2020]. Disponibil: <http://bnm.md/files/metodologie%20de%20supraveghere%20si%20evaluare%20a%20activitatii%20bancilor.pdf>.
2. BNM. Informație privind activitatea economico-financiară a băncilor din RM [online] [citată în perioada ianuarie 2017 - iunie 2021]. Disponibil: <http://bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB1.xhtml?id=0&lang=ro>.
3. BNM. Rapoarte financiare [online] [citată în perioada ianuarie 2017 - iunie 2021]. Disponibil: <http://bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB5.xhtml>.
4. Legea privind activitatea băncilor nr. 202 din 06.10.2017. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 434-439 din 15.12.2017, art. 727.
5. Basel Committee on Banking Supervision. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems, June 2011. 77 p. [online] [citată 15.08.2018]. Disponibil: <https://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>.
6. Basel Committee on Banking Supervision. Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring, December 2010. 53 p. [online] [citată 17.09.2018]. Disponibil: <https://www.bis.org/publ/bcbs188.pdf>.
7. BEJAN, A. Rolul supravegherii prudențiale în atenuarea riscului de sistem. In: Simpozionul Științific al Tinerilor Cercetători, ed. a X-a, 28-29 aprilie 2012, pp. 325-327. ISBN 978-9975-75-618-1.
8. BEJAN, A. The banking supervision process in the Republic of Moldova in the context of implementation of Basel III requirements. In: Simpozionul Științific Internațional al Tinerilor Cercetători. ed. a XVI-a, 27 – 28 Aprilie, 2018. pp. 206-211. ISBN 978-9975-75-926-7.
9. BEJAN, A. The model of evaluation and forecasting the financial stability of commercial banks and the banking sector in the Republic of Moldova. In: Studia Universitatis Moldaviae, 2019, nr.7(127), Seria Științe exacte și economice, pp. 47-53. ISSN 1857-2073.
10. BORIO, C. BIS Working Paper: Rediscovering the macroeconomic roots of financial stability policy: journey, challenges and a way forward. No. 354. September, 2011. 37 p.
11. COBZARI, L. MARGINEANU, A. Rolul sectorului bancar în contextul dezvoltării durabile a Republicii Moldova. In: Analele științifice ale Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova, vol. XI (partea a doua), Chișinău 2013, UCCM, pp. 151-156. ISSN 1857-1239.
12. COCIUG, V., ANDRONIC, A. Funcționalitatea activelor bancare în menținerea stabilității băncii. In: Conferința Științifică Internațională „25 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic”, vol. 5, 23-24 septembrie 2016, Chișinău. Republica Moldova, pp. 10-16. ISBN 978-9975-75-834-5.
13. MISHKIN, F. The Causes and Propagation of Financial Instability: lessons for Policymakers. In: Symposium at Federal Reserve Bank of Kansas City, Wyoming, 1997, pp. 55-96.
14. SAKSONOVA, S., SOLOVJOVA, I. Analysis of the quality and profitability of assets in the banking system and the impact of macroeconomic factors on its stability - Case of Latvia. International Conference On Applied Economics - ICOAE 2011, pp. 537-548.
15. SCHINASI, G. Defining Financial Stability, International Monetary Fund, October 2004. 19 p.
16. TIMOFEI, O. The role of banking sector for state's financial stability. In: Economie și Sociologie. 2015, nr. 1, pp. 127-133. ISSN 1857-4130.
17. TIMUȘ, A., BORDIAN, A. Repere de evaluare a stabilității financiare a sectorului bancar. In: Analele Institutului de Economie, Finanțe și Statistică, 2012, nr. 1. pp. 88-93. ISSN 1857-3630.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

Articole în reviste științifice

în reviste din Registrul Național al revistelor de profil

1. **BEJAN, Anastasia.** The model of evaluation and forecasting the financial stability of commercial banks and the banking sector in the Republic of Moldova. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, seria Științe Exacte și Economice, Revista științifică, nr.7(127), 2019, USM, Chișinău, pp. 47-53, 0,56 c.a., ISSN 1857-2073, categoria B.
2. **BEJAN, Anastasia.** Menținerea stabilității sectorului bancar din Republica Moldova în condițiile pandemiei COVID-19. În: *Economica*, ASEM, Chișinău, Nr.2 (112), iunie 2020, 0,38 c.a., pp. 73-83, ISSN 1810-9136, categoria B.

Articole în culegeri științifice

în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare)

3. **BEJAN, Anastasia.** Systemically important financial institutions — a challenge in the financial crisis prevention. În: *Conferința Științifică Internațională: Monetary, Banking and Financial Issues in Central and Eastern EU Member Countries: How can Central and Eastern EU Members overcome the current economic crisis?*, Vol. 1, April 10-12, 2014, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2014, pp. 30-36, 0,39 c.a.

în lucrările conferințelor științifice internaționale (Republica Moldova)

4. COCIUG, Victoria, **BEJAN, Anastasia.** Rolul supravegherii diferențiate în diminuarea riscului de sistem. În: *Conferința Științifică Internațională „Republica Moldova: 20 de ani de reforme economice”* din 23-24 septembrie 2011, Vol. II, pp.174-178, 0,36 c.a., ISBN 978-9975-75-588-7.
5. **BEJAN, Anastasia.** Unele aspecte ale procesului de supraveghere bancară bazată pe risc. În: *Conferința Științifică Internațională, 25 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic* din 23-24 septembrie 2016, Vol. V, pp. 52-56, 0,49 c.a., ISBN 978-9975-75-839-0.

în culegeri naționale

6. **BEJAN, Anastasia.** Assessment of the Internal Governance as an Element of the Supervisory Review and Evaluation Process (SREP). În: *Centre for Studies in European Integration, Working Papers Series*, Issue 14, December 2019, pp. 15-26, 0,69 c.a., ISSN 2537- 6187.

Materiale, teze la forurile științifice

în lucrările conferințelor internaționale în republică

7. **BEJAN, Anastasia.** Supravegherea macroprudențială - element cheie în asigurarea stabilității sistemului bancar. În: *Simpozionul Științifico-Practic Internațional, Băncile în economia concurenței, incertitudinii, inovării și integrării* din 19 aprilie 2013, Vol. II, pp. 149-152, 0,33 c.a., ISBN 978-9975-75-673-0.
8. **BEJAN, Anastasia.** Evaluarea conformității cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova cu principiile Basel în vederea supravegherii bancare efective. În: *Conferința Științifică Internațională, 60 de ani de învățământ economie superior în Republica Moldova: Prin inovare și competitivitate spre progres economic* din 27-28 septembrie 2013, Vol. 1, pp. 140-144, 0,50 c.a., ISBN 978-9975-75-674-7.
9. **BEJAN, Anastasia.** Analiza indicatorilor financiari în cadrul procesului de supraveghere bancară. În: *Conferința Științifică Internațională, Contabilitatea, auditul și analiza economică între conformitate, schimbare și performanță* din 02 aprilie 2015, pp. 287-290, 0,33 c.a., ISBN 978-9975-75-750-8.
10. **BEJAN, Anastasia.** The banking supervision process in the Republic of Moldova in the context of implementation of Basel III requirements. În: *Simpozionul Științific Internațional al*

Tinerilor Cercetători din 27-28 aprilie, 2018. ediția a XVI-a, pp. 206-211, 0,45 c.a., ISBN 978-9975-75-926-7.

11. **BEJAN, Anastasia.** The banks business model analysis as an element of the Supervisory Review and Evaluation Process (SREP). În: *Conferința Științifică Internațională, Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației*, Cahul, USC, 2019, Vol. VI, Partea 1, pp. 272-277, 0,42 c.a., ISSN 2587-3563.

în lucrările conferințelor științifice naționale

12. **BEJAN, Anastasia.** Rolul supravegherii prudențiale în atenuarea riscului de sistem. În: *Simpozionul Științific al Tinerilor Cercetători* din 28-29 aprilie 2012, ediția a X-a, pp. 325-327, 0,20 c.a., ISBN 978-9975-75-618-1.

13. **BEJAN, Anastasia.** Unele aspecte ale procesului de supraveghere bancară în Republica Moldova. În: *Simpozionul Științific al Tinerilor Cercetători* din 25-26 aprilie 2013, ed. a XI-a, Vol. 1, pp. 38-43, 0,44 c.a., ISBN 978-9975-75-659-4.

14. **BEJAN, Anastasia.** Ensuring the banking system stability - a core objective of banking supervision. În: *Scientific symposium of young researchers*, Chisinau, ASEM, 23-24 aprilie 2015, Vol. 1, pp. 8-11, 0,36 c.a., ISBN 978-997575-753-9.

ADNOTARE

Bejan Anastasia: „Perfecționarea cadrului de supraveghere în scopul menținerii stabilității sistemului bancar din Republica Moldova”, teză de doctor în științe economice, specialitatea: 522.01 – Finanțe, Chișinău, 2021

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 180 titluri, 21 anexe, 132 de pagini text de bază, 27 tabele, 16 figuri, 12 formule. Rezultatele obținute sunt publicate în 14 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: bancă, sistem bancar, intermediere financiară, stabilitate, supraveghere bancară, criză financiară, risc sistemic, bancă de importanță sistemică, supraveghere macroprudențială.

Scopul lucrării: evaluarea calității cadrului actual de supraveghere bancară din Republica Moldova și identificarea direcțiilor de perfecționare a acestuia în vederea consolidării stabilității sistemului bancar autohton.

Obiectivele cercetării: investigarea fundamentelor teoretice ale sistemului bancar, stabilității sistemului bancar și ale metodelor de evaluare a acesteia; abordarea conceptuală a cadrului de supraveghere bancară și argumentarea rolului acestuia în asigurarea stabilității sistemului bancar; generalizarea reglementărilor naționale și internaționale în domeniul supravegherii bancare; identificarea particularităților cadrului actual de supraveghere bancară din Republica Moldova și evaluarea calității acestuia; determinarea constrângerilor și oportunităților în menținerea stabilității sistemului bancar; evaluarea stabilității sistemului bancar autohton și prognozarea evoluției acesteia; identificarea direcțiilor de dezvoltare a cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova.

Noutatea și originalitatea științifică: sistematizarea abordărilor teoretice cu privire la stabilitatea sistemului bancar și dezvoltarea conceptului de stabilitate bancară sub aspect cantitativ și calitativ; dezvoltarea conceptuală a cadrului de supraveghere bancară prin ajustarea definiției acestuia; dezvoltarea relației cauzale dintre cadrul eficient de supraveghere bancară și stabilitatea sistemului bancar; elaborarea metodologiei de evaluare a calității cadrului de supraveghere bancară și aplicarea acesteia pentru aprecierea cadrului autohton de supraveghere; elaborarea și validarea modelului dinamic de evaluare și prognozare a stabilității financiare a băncilor și sistemului bancar; recomandarea măsurilor de perfecționare a cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova în vederea asigurării stabilității sistemului bancar.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul cercetat constă în fundamentarea din punct de vedere științific și metodologic a rolului supravegherii bancare în asigurarea stabilității sistemului bancar, fapt care a confirmat necesitatea elaborării metodologiei de evaluare a calității cadrului de supraveghere și a unui model dinamic destinat evaluării și prognozării stabilității băncilor și sistemului bancar, în vederea aplicării acestora pentru perfecționarea cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova.

Semnificația teoretică a lucrării rezidă în dezvoltarea aspectelor teoretice privind stabilitatea sistemului bancar și cadrul de supraveghere bancară, sistematizarea factorilor de influență asupra stabilității bancare, metodelor de evaluare a acesteia, precum și a reglementărilor în domeniu, elaborarea metodologiei de evaluare a calității cadrului de supraveghere bancară și a modelului de evaluare și prognozare a stabilității financiare a băncilor și sistemului bancar.

Valoarea aplicativă a tezei este determinată de utilizarea rezultatelor cercetării în procesul de perfecționare a cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova, și anume: abordarea stabilității sistemului bancar sub aspect cantitativ și calitativ; abordarea micro și macroprudențială în cadrul analizei sistemului bancar autohton; aplicarea metodologiei de evaluare a calității cadrului de supraveghere bancară; aplicarea modelului dinamic de evaluare și prognozare de către autoritatea de supraveghere a stabilității financiare a băncilor și sistemului bancar din Republica Moldova; elaborarea de recomandări privind perfecționarea cadrului național de supraveghere bancară.

Implementarea rezultatelor științifice. Cele mai importante rezultate ale cercetării au fost acceptate spre implementare de către Banca Națională a Moldovei, Comitetul Național de Stabilitate Financiară și Academia de Studii Economice a Moldovei, fiind confirmate prin certificate de implementare.

АННОТАЦИЯ

Бежан Анастасия: „Совершенствование системы надзора в целях поддержания стабильности банковской системы в Республике Молдова”, докторская диссертация по экономике, специальность: 522.01 – Финансы, Кишинев, 2021

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография, состоящая из 180 наименований, 21 приложений, 132 страниц основного текста, 27 таблиц, 16 рисунков и 12 формул. Результаты исследования опубликованы в 14 научных работах.

Ключевые слова: банк, банковская система, финансовое посредничество, стабильность, банковский надзор, финансовый кризис, системный риск, банк системного значения, макропруденциальный надзор.

Цель исследования: оценка качества системы банковского надзора в Республике Молдова и выявление направлений ее совершенствования для укрепления стабильности отечественной банковской системы.

Задачи исследования: исследование теоретических основ банковской системы, стабильности банковской системы и методов ее оценки; исследование с концептуальной точки зрения системы банковского надзора и обоснование ее роли в обеспечении стабильности банковской системы; обобщение положений национальных и международных регламентов в области банковского надзора; выявление особенностей действующей системы банковского надзора в Республике Молдова и оценка ее качества; выявление ограничений и возможностей в поддержании стабильности банковской системы; оценка стабильности отечественной банковской системы и прогнозирование ее эволюции; обоснование направлений развития системы банковского надзора в Республике Молдова.

Научная новизна и оригинальность: систематизация теоретических положений относительно стабильности банковской системы, и развитие концепции банковской стабильности с количественной и качественной точек зрения; развитие концепции системы банковского надзора и пересмотр ее определения; развитие причинно-следственной связи между эффективной системой банковского надзора и стабильностью банковской системы; разработка и применение методологии оценки качества системы банковского надзора; разработка и апробация динамической модели оценки и прогнозирования стабильности банков и банковской системы; предложение мер по совершенствованию системы банковского надзора в Республике Молдова в целях обеспечения стабильности банковской системы.

Важная научная проблема, решаемая в области исследования, заключается в обосновании с научной и методологической точек зрения роли банковского надзора в обеспечении стабильности банковской системы, что подтвердило необходимость разработки методологии оценки качества системы банковского надзора и динамической модели оценки и прогнозирования финансовой стабильности банков и банковской системы в целях совершенствования банковского надзора в Республике Молдова.

Теоретическая значимость работы заключается в развитии теоретических основ стабильности банковской системы и системы банковского надзора, систематизации факторов банковской стабильности, методов ее оценки, а также положений действующих регламентов в данной области, разработке методологии оценки качества системы банковского надзора и модели оценки и прогнозирования финансовой стабильности банков и банковской системы.

Прикладная ценность диссертации предопределена применением результатов исследования в процессе совершенствования системы банковского надзора в республике Молдова, а именно: рассмотрение стабильности банковской системы с количественной и качественной точек зрения; микро и макропруденциальных подходов к анализу отечественной банковской системы; методологии оценки качества системы банковского надзора; динамической модели оценки и прогнозирования органом надзора финансовой стабильности банков и банковской системы в Республике Молдова; рекомендаций по совершенствованию национальной системы банковского надзора.

Внедрение научных результатов. Наиболее важные результаты исследования были приняты к внедрению Национальным банком Молдовы, Национальным Комитетом по Финансовой Стабильности и Молдавской Экономической Академией, что подтверждено актами внедрения.

ANNOTATION

Bejan Anastasia: „Improvement of the supervisory framework in order to maintain the stability of the banking system in the Republic of Moldova”, PhD thesis in economics, specialty: 522.01 – Finance, Chisinau, 2021

Thesis structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography consisting of 180 titles, 21 annexes, 132 basic text pages, 27 tables, 16 figures and 12 formulas. The research results are published in 14 scientific papers.

Keywords: bank, banking system, financial intermediation, stability, banking supervision, financial crisis, systemic risk, systemically important bank, macroprudential supervision.

The purpose of the research: the assessment of the quality of the current banking supervisory framework in the Republic of Moldova and identification of the directions of its improvement in order to strengthen the stability of the domestic banking system.

The objectives of the research: investigation of the theoretical foundations of the banking system, banking system stability and the methods of its assessment; the conceptual approach of the banking supervision framework; generalization of national and international regulations in the field; identification of the particularities of the current banking supervision framework in the Republic of Moldova and assessment of its quality; determination of the constraints and opportunities in maintaining the stability of the banking system; assessment of the stability of the domestic banking system and forecasting its evolution; identification of directions for improvement of the banking supervision framework in the Republic of Moldova.

Scientific novelty and originality: systematization of the theoretical approaches regarding the stability of the banking system and development of the concept of the banking system stability in terms of quantity and quality; conceptual development of the banking supervision framework by adjusting its definition; development of the causal relationship between an efficient banking supervision framework and the banking system stability; elaboration of the methodology for assessment the quality of the banking supervision framework and its application for the appreciation of the national banking supervision framework; elaboration and validation of the dynamic model for assessment and forecasting the stability of banks and banking system; recommendation of the measures for improvement of the banking supervision framework in the Republic of Moldova in order to ensure the stability of the banking system.

The important scientific problem solved in the researched field consists in the scientific and methodological substantiation of the banking supervision role in ensuring the stability of the banking system, which confirmed the need to develop the methodology for assessment the quality of the banking supervision framework and a dynamic model for assessment and forecasting the stability of banks and the banking system, in order to apply them for improvement of the banking supervision framework in the Republic of Moldova.

The theoretical significance of the paper lies in the development of theoretical aspects regarding the banking system stability and the banking supervision framework, the systematization of the factors influencing the banking stability, of its evaluation methods, as well as of the relevant regulations in this field, the elaboration of the methodology for assessment the quality of the banking supervision framework and of the model for assessment and forecasting the stability of banks and the banking system.

The applicative value of the paper is determined by the use of research results for improvement of the banking supervision framework in the Republic of Moldova, namely: the approach to the banking system's stability in terms of quantity and quality; micro and macro prudential approach in the analysis of the domestic banking system; application of the methodology for assessment the quality of the banking supervision framework; application of the model for assessment and forecasting the stability of banks and the banking system; elaboration of recommendations regarding the improvement of the national banking supervision framework.

Implementation of the scientific results. The most important results of the research, were accepted for implementation by the National Bank of Moldova, the National Committee for Financial Stability and the Academy of Economic Studies of Moldova, being confirmed by implementation certificates.

BEJAN ANASTASIA

**PERFEȚIONAREA CADRULUI DE SUPRAVEGHERE ÎN
SCOPUL MENȚINERII STABILITĂȚII SISTEMULUI BANCAR
DIN REPUBLICA MOLDOVA**

SPECIALITATEA: 522.01 - FINANȚE

Rezumatul tezei de doctor în științe economice

Aprobat spre tipar: 14.12.2021
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 4,5

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj 50 ex.
Comanda nr. 56

Serviciul Editorial-Poligrafic al
Academiei de Studii Economice a Moldovei
Str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 59,
MD-2005, Chișinău